L'assistenza in famiglia

Informazioni sul lavoro di cura e sostegno alla persona

Asistența în familie

Informații despre munca de îngrijire și susținere a persoanei

REGIONE PIEMONTE

Assessorato alle Politiche Sociali

REGIONE PIEMONTE

Assessorato alle Politiche Sociali

L'assistenza in famiglia

Informazioni sul lavoro di cura e sostegno alla persona

Asistența în familie

Informații despre munca de îngrijire și susținere a persoanei

In Italia, soprattutto negli ultimi due decenni, nel contesto del generale invecchiamento della popolazione, è andato aumentando su tutto il territorio il bisogno di assistenza nelle famiglie, sia per lo svolgimento delle diverse incombenze domestiche, sia per seguire i bambini e accudire gli anziani, i malati e i disabili.
Il mutamento delle condizioni sociali delle famiglie, e i sempre più disagiati tempi di lavoro, comportano poi spesso l'impossibilità, per i componenti del nucleo familiare, di assolvere le mansioni richieste.
La forte domanda di assistenza "esterna" alla famiglia, che non sembra rispecchiare un fenomeno passeggero, ma risulta destinata a crescere in futuro, è in gran parte coperta da collaboratori e assistenti familiari immigrati.
Da un recente rapporto Inps-Caritas risulta che in Italia le persone che si dedicano a questa attività sono circa 500 mila, di cui 350 mila regolarizzati in seguito alla legge Bossi-Fini del 2002, e 150 mila, quindi un terzo, conviventi con la famiglia del datore di lavoro. Le donne costituiscono la maggioranza, ma anche gli uomini rappresentano ormai un prezioso punto di riferimento. Lo straniero in famiglia costituisce, così, una realtà che coinvolge migliaia di nuclei italiani.
L'emergere nella nostra società di queste nuove forme di convivenza provoca grandi mutamenti culturali.
Questo lavoratore, spesso custode di una cultura molto differente dalla nostra, entra, infatti, a pieno titolo nella quotidianità familiare, condividendo negli spazi della casa molti momenti della vita e delle abitudini famigliari.
La persona anziana deve accettare che non sarà più una figlia o un altro parente ad accudirlo, ma un estraneo, e per di più in cambio di uno stipendio.
I figli, dal canto loro, si improvvisano datori di lavoro e devono fare da tramite tra l'anziano genitore e il lavoratore.
Superare tutte le difficoltà che questa delicata integrazione comporta, permette molte volte di raggiungere risultati straordinari: spesso si intravede da parte del lavoratore una cura affettuosa e partecipe, e un reciproco affezionarsi tra lui e la persona assistita, che fa spesso dello straniero "uno di famiglia".
Questo opuscolo si pone come obiettivo quello di fornire un primo livello di conoscenza e informazione sul ruolo professionale e sulle mansioni che questa attività, che si costruisce prestando cura e assistenza tra le mura domestiche, richiede; e si rivolge non solo agli stessi assistenti famigliari, ma anche alle famiglie italiane presso cui lavorano.
Rappresenta un primo contributo verso un maggior riconoscimento di questa professionalità, a cui ne seguiranno altri volti soprattutto a garantire una formazione specifica e un riconoscimento non solo sociale, ma anche istituzionale.

Mariangela Cotto
Assessore alle Politiche Sociali della Regione Piemonte

Enzo Ghigo
Presidente Regione Piemonte

În Italia mai ales în ultimele două decenii, în contextul general de îmbătrânire a populaţiei, a adus accentuarea nevoii pe tot teritoriul ţării de asistenţă în familie, fie pentru diversificarea sarcinilor fie pentru asistenţa copiilor, îngrijirea bătrânilor, a bolnavilor şi a celor cu dizabilităti.
Schimbarea condiţiilor sociale ale familiilor, şi orarele de muncă încărcate găsesc membrii familiei în imposibilitatea acordării timpului necesar, recurgându-se la asistenţă familială .
Puternica cerere de asistenţă "externă" a familiei, care nu pare să reprezinte un fenomen trecător, dar rezultă că este destinată să crească în viitor, este în mare parte realizată de parteneri şi asistenţi familiari de origine străină.
Dintr-un recent raport Inps-Caritas reiese că în Italia persoanele care se dedică acestei activităţi sunt circa 500 de mii, dintre care 350 de mii au fost puşi în regulă în urma acordării Legii Imigraţiei din anul 2002, şi 150 de mii, deci o treime, convieţuiesc direct cu familia la care îşi desfăşoară activitatea.
Femeile constituie o prezenţă mult mai mare, dar şi bărbaţii reprezintă totodată un important punct de referinţă.
Persoana de origine străină constituie o realitate, constituind un lucru important în interiorul familiilor italiene. Nevoia în societatea noastră de aceste noi forme de convieţuire determină puternice fenomene culturale.
Acest muncitor, deseori posesorul unei culturi foarte diversă de a noastră, intră de fapt cu un rol deplin în activitatea cotidiană a familiei, convieţuind în ambientul casei multe momente din viaţa si obişnuinţele familiei.
Persoana în vârstă va trebui să accepte că nu va mai fi fiică/fiu sau o rudă acela care o va îngriji, ci un străin căruia în schimb va trebui să-i ofere un salariu.
Fiii la rândul lor trebuie să devină "patroni" şi trebuie să facă intermedierea între persoana în vârstă ca părinte şi lucrător. Depăşirea tuturor dificultăţilor care privesc această integrare delicată permite de cele mai multe ori obţinerea de rezultate extraordinare: de cele mai multe ori se creează o afectuozitate si o apropiere deplină între asistent şi persoana asistată, care face din străin în cele mai multe cazuri "unul din familie".
Această broşură îşi propune ca obiectiv acela de a furniza un prim nivel de cunoştinţe şi informaţii despre rolul său profesional şi diversele sale atribuţii în această activitate, care se formează prestând îngrijire şi asistenţă în mediul domestic, cere; şi se adresează nu doar asistenţilor familiari dar şi familiilor italiene la care aceştia lucrează.
Reprezintă un prim ajutor spre o mai mare recunoştinţă pentru această profesionalitate, pentru cei care vor continua în viitorul apropiat mai ales cei care vor garanta o formare specifică şi o recunoştinţă nu doar socială ci şi instituţională.

Mariangela Cotto
Asesore Politic şi Social al Regiunii Piemonte

Enzo Ghigo
Preşedintele Regiunii Piemonte

Indice *Indice*

6 *Il ruolo dell'assistente familiare*
Rolul asistentului familiar

10 *Comunicazione e relazione interpersonale*
Comunicare şi relaţii interpersonale

16 *Igiene della persona*
Igiena persoanei

18 *Cura dell'ambiente*
Întreţinerea ambientului

20 *Alimentazione*
Alimentaţia

24 *Elementi e tecniche di mobilizzazione*
Elemente şi tehnici de mobilizare

28 *I servizi sociali e sanitari*
Serviciile sanitare sociale

30 *Il contratto di lavoro*
Contractul de muncă

34 *Numeri utili*
Numere utile

Il ruolo dell'assistente familiare

L'assistente familiare aiuta e assiste anziani, adulti, minori e disabili.
È un lavoro di cura alla persona e di sostegno alle attività della vita quotidiana molto importante, perché garantisce la soddisfazione dei bisogni primari come l'alimentazione, l'igiene della persona e la pulizia dell'ambiente.
È un lavoro di relazione tra chi assiste, la persona in difficoltà e la famiglia.
Per questo può migliorare la qualità della vita dell'assistito, aiutandolo a ritrovare o a mantenere il benessere e l'autonomia.

Di chi si prende cura l'assistente familiare?
- di persone parzialmente o totalmente non autosufficienti, che possono trovarsi in situazione di solitudine o isolamento
- di persone che hanno difficoltà a svolgere attività domestiche e a mantenere rapporti con il mondo esterno
- di gruppi familiari in cui sia presente una persona in condizione di bisogno.

In questi casi l'assistenza ha una funzione di supporto e di collaborazione con la famiglia e gli altri operatori professionali del sistema socio-assistenziale e sanitario: assistenti sociali, Adest/Oss, medici, infermieri, educatori professionali.

La Regione Piemonte ha avviato un corso di formazione rivolto alle persone che intendono svolgere l'attività di assistente familiare.
Il corso consente di ottenere un attestato di frequenza che garantisce un credito formativo per chi voglia continuare la formazione come operatore socio-sanitario.
Per informazioni è necessario rivolgersi alla Provincia competente per territorio.

Regiunea Piemonte a conceput un curs de formare adresat persoanelor care intenţionează să-şi desfăşoare activitatea de asistent familiar.
Cursul consemnează obţinerea unui atestat de frecvenţă care garantează un credit formativ pentru cine vrea să continue formarea ca operator socio-sanitar.
Pentru informaţii este necesară adresarea la birourile de informare judeţene.

Rolul asistentului familiar

Asistentul familiar ajută şi asistă bătrânii, persoanele în vârstă, copiii, bolnavii şi celor cu probleme de dizabilitate. Este o muncă de îngrijire a persoanei şi de susţinere a activităţilor cotidiene foarte importante, pentru că garantează satisfacerea nevoilor primare cum ar fi: alimentaţia, igiena persoanei, îngrijirea ambientului.
Este în acelaşi timp o muncă dar şi o relaţie la care ia parte atât persoana în dificultate cât şi familia acesteia. Pentru aceasta se poate îmbunătăţi viaţa asistatului, ajutându-l să se regăsească menţinându-şi bunăstarea şi autonomia.

De cine are grijă asistentul familiar?
- de persoane parţial sau total neajutorate, care se pot găsi într-o situaţie de singurătate sau izolare
- de persoane care au dificultăţi în desfăşurarea activităţilor domestice şi întreţinerea raporturilor cu lumea externă
- de grupuri familiare în care este nevoie mereu de o persoană de sprijin.

În aceste cazuri asistenţa are funcţia de suport şi colaborare cu familia şi cu ceilalţi operatori profesionali din sistemul socio-sanitar de asistenţă precum: asistenţi sociali, medici, infirmieri, educatori profesionali.

Quali sono le competenze più importanti di un assistente familiare?
- individuare i bisogni non soddisfatti della persona assistita
- rispettare la persona assistita nella sua autonomia
- individuare le principali norme igieniche, alimentari e ambientali di sicurezza
- gestire strategie di relazione e di aiuto, collaborare con altre figure professionali
- orientarsi nel contesto organizzativo, istituzionale e informale.

Assistere e dare sostegno significa non solo svolgere un'attività lavorativa, ma soprattutto compiere un tratto di strada insieme alla persona in difficoltà, comprendendone i bisogni.
Per questo è necessario creare un clima di disponibilità, dare sostegno, costruire una comunicazione accogliente, e riconoscere all'assistito il diritto alla sfera privata, all'intimità, alla vita affettiva, nel rispetto della sua dignità.
La conoscenza della lingua italiana sicuramente permette di entrare meglio in relazione con l'assistito.
È, inoltre, importante conoscere le abitudini della famiglia per cui si lavora, essere consapevoli del ruolo che si svolge e delle difficoltà e delle emozioni che inevitabilmente comporta.
Conoscere le regole del proprio contratto di lavoro aiuta, infine, il lavoratore a tutelare i propri diritti.

Care sunt competenţele cele mai importante ale unui asistent familiar?
- depistarea nevoilor nesatisfăcute de persoana asistată
- respectarea persoanei asistate în propria sa autonomie
- clasificarea principalelor norme de igienă, alimentaţie şi a mediului de siguranţă
- administrarea strategiei de relaţie şi de ajutor, colaborarea cu alte persoane din mediul profesional
- orientarea în contextul organizatoric, instituţional şi social.

Asistarea şi susţinerea nu semnifică doar simplificarea desfăşurării unei activităţi de muncă, dar mai ales parcurgerea unei bucăţi de drum împreună cu persoana asistată în dificultate percepându-i nevoile.
Pentru aceasta este necesară crearea unui climat de disponibilitate, acordarea de susţinere, construirea unei comunicări cordiale, şi recunoaşterii asistatului dreptul la intimitate, la viaţa efectivă, respectul demnităţii sale.
Cunoaşterea limbii italiane permite desigur o mai bună colaborare în relaţia cu persoana asistată.
Este de asemenea importantă cunoaşterea obiceiurilor familiei pentru care se lucrează, să se aibă în vedere rolul care îl deţine şi dificultăţile şi emoţiile prin care se trece inevitabil.
Cunoaşterea prevederilor propriului contract de muncă, într-un final, ajută muncitorul să-şi tuteleze mai bine propriile drepturi.

Comunicazione e relazione interpersonale

Quello dell'assistente familiare è un lavoro di cura e assistenza: è molto importante comunicare in modo efficace in quanto aiuta a entrare in relazione con la persona assistita. L'assistente familiare è una presenza nuova all'interno della famiglia, e da subito entra nell'intimità di chi ha bisogno.
Per questo è importante trasmettere serenità, fiducia, informazioni corrette e soprattutto capire i bisogni della persona assistita.
Un assistente familiare deve saper gestire diversi tipi di relazione: la relazione con la persona in difficoltà, quella con i familiari, quella con gli operatori dei servizi, quella di carattere più sociale con il vicinato e con la rete dei servizi commerciali.
Chi fa un lavoro di cura alla persona deve adeguarsi alle richieste della famiglia.
Per costruire una buona relazione è necessario entrare in punta dei piedi in una casa e all'interno di una famiglia e pensare che questo rapporto di lavoro potrebbe durare a lungo ed essere coinvolgente.

Comunicare şi relaţii interpersonale

Munca de asistent familiar este o muncă de îngrijire şi asistenţă: este foarte importantă comunicarea intr-un mod eficace întrucât ajută la intrarea în relaţia directă cu persoana asistată.
Asistentul familiar este o prezenţă nouă în mijlocul familiei, si intră imediat în intimitatea celui care are nevoie.
De aceea este important transmiterea unei stări de calm, de încredere, informaţii corecte şi mai ales de înţelegere a nevoilor persoanei asistate.
Un asistent familiar trebuie să ştie să folosească anumite tipuri de relaţii:
relaţia cu persoana aflată în dificultate,
relaţia cu persoanele din familie,
relaţia cu prestatorii de servicii,
cea cu un caracter social apropiată cu reţeaua serviciilor comerciale.
Cine prestează o muncă de asistenţă şi îngrijire a unei persoane trebuie să se conformeze cerinţelor familiei.
Pentru a construi o relaţie bună este necesar să se intre discret în interiorul unei case şi a unei familii, astfel încât raportul de muncă ar putea dura o perioadă lungă de timp fiind necesară o implicare serioasă.

Ma come si fa a entrare in relazione?
La qualità del primo incontro rappresenta un momento importante.
È utile sapere che, soprattutto tra le persone anziane, è molto importante l'uso del lei. Solo in un secondo tempo e con il suo consenso si potrà utilizzare il tu.
Inoltre, quando si inizia a lavorare, è necessario presentarsi per nome e spiegare chi siamo e perché siamo lì: spesso un assistito rifiuta di essere aiutato, perché non è stato informato prima o perché non ne capisce il motivo.
Una buona comunicazione in una situazione di aiuto e di assistenza inizia dall'uso corretto delle parole, soprattutto quando si indica un oggetto, quando si chiede all'altra persona di mettere in pratica qualcosa, oppure quando si chiede un chiarimento, una spiegazione. Le parole che si usano devono essere conosciute dalla persona assistita. Può essere utile allora fare domande per scoprire poco per volta il suo mondo e le parole che utilizza maggiormente.
È molto importante cercare di essere semplici e chiari, soprattutto nelle fasi iniziali del rapporto.
È in questo modo che si instaura una relazione in cui la persona assistita più facilmente si sentirà rassicurata, e si potrà per questo stabilire un rapporto di reciproca fiducia.
Quando si parla bisogna mettersi di fronte alla persona assistita, che potrebbe avere difficoltà a sentire. Questo permette di stabilire un contatto attraverso lo sguardo, importante perché aiuta ad aumentare la fiducia.
Si dovrebbe usare un volume di voce moderato e parole chiare, lasciando il tempo necessario per rispondere.

Dar cum se face integrarea într-o relaţie?
Impresia primei întâlniri reprezintă un moment important. Este necesar să se ştie că, mai ales printre persoanele în vârstă, este foarte importantă folosirea formulei de politeţe dumneavoastră. Doar după o perioadă de timp şi cu acordul persoanei se va putea utiliza termenul tu. Pe lângă toate acestea când se începe munca, este foarte necesar de a ne prezenta numele şi de a explica cine suntem şi de ce ne aflăm în acel loc: deseori persoana asistată refuză să fie ajutată, pentru că nu a fost informată înainte sau nu înţelege motivul pentru care asistentul se află acolo.
O bună comunicare într-o situaţie de sprijin şi asistenţă începe cu folosirea corectă a cuvintelor, în special când se indică un obiect, când se cere celeilalte persoane de pune în practică un anumit lucru sau serviciu, sau când se cere o clarificare ori o explicaţie. Cuvintele şi expresiile care se folosesc trebuie să fie cunoscute de persoana asistată. Poate fi util atunci când punem întrebări pentru a descoperi încetul cu încetul obiceiurile şi limbajul folosit în mod frecvent.
Este foarte important să existe un raport explicit şi clar, mai ales în primele faze de comunicare.
Astfel se instalează o relaţie în care persoana asistată se va simţi cu uşurinţă protejată, şi se va putea stabili un raport de încredere reciprocă.
Când se ţine o discuţie este indicat a se sta în faţa persoanei asistate, care ar putea avea dificultăţi cu auzul. Aceasta permite stabilirea unui contact faţă în faţă, care este important pentru că ajută la o mai mare încredere. Se va folosi vocea pe un ton moderat cât şi cuvinte clare şi precise, lăsând timp necesar pentru a se răspunde.

In una relazione di aiuto un altro aspetto fondamentale è quello che riguarda il rispetto delle abitudini e del tempo della persona assistita. Ognuno di noi, in particolare in casa propria, possiede abitudini che desidera mantenere.
In molti casi è necessario toccare la persona assistita (per esempio, nell'aiutarla ad alzarsi dal letto, nel camminare): questo modo di relazionarsi diventa molto efficace quando chi è in difficoltà dimostra di apprezzarlo.
Con il proprio lavoro un assistente familiare ha, inoltre, la funzione di stimolare gli interessi e le capacità della persona assistita: leggere ad alta voce un libro o un giornale oppure giocare a carte o al cruciverba può stimolare la memoria e l'attenzione. È sempre importante coinvolgerla in azioni e relazioni esterne all'ambiente domestico.
Un assistente familiare dovrebbe approfondire la conoscenza della persona assistita, ad esempio facendosi raccontare fatti personali della sua vita. In casi come questi l'ascolto diventa importante perché favorisce un ruolo attivo nella persona di cui ci si prende cura.
L'assistente familiare deve concordare fin dall'inizio con la famiglia dell'assistito chi sia la persona di riferimento (un figlio, uno dei due genitori) con la quale comunicare e scambiare informazioni e da contattare in caso di emergenza.

Într-o relaţie de sprijin un alt aspect fundamental este acela ce priveşte respectul obiceiurilor şi al timpului persoanei asistate. Fiecare dintre noi, în particular în propria casă, avem diverse obiceiuri şi rânduieli pe care dorim să le menţinem.
În multe cazuri este necesar să avem un contact direct cu persoana asistată (de exemplu, în a o ajuta să se ridice din pat, sau să meargă): acest mod de relaţie devine foarte eficace când acela care este în dificultate arată afecţiune şi apreciere faţă de cel care îl asistă.
Cu propria sa muncă un asistent familiar are funcţia de stimula interesele şi capacităţile persoanei asistate: a citi cu voce tare o carte, un ziar sau a juca cărţi şi jocuri de cuvinte, poate stimula memoria şi atenţia.
Este întotdeauna important să implicăm persoana asistată în acţiuni şi relaţii în afara mediului domestic. Un asistent familiar trebuie să îmbunătăţească cunoştinţele persoanei asistate, de exemplu să-i povestească fapte şi experienţe din viaţa sa personală.
În cazuri ca acestea a asculta devine un lucru important pentru că se creează un rol activ în persoana aflată sub observaţie.
Asistentul familiar trebuie să fie în concordanţă de la început cu familia persoanei asistate oricare ar fi persoana de referinţă (un fiu, unul din părinţi) cu care să comunice sau să schimbe informaţii necesare pentru contactul în caz de urgenţă.

Igiene della persona

La cura della persona è un bisogno fondamentale e rispettarne la dignità è uno degli aspetti più importanti di questo lavoro.
Ogni giorno, al mattino prima della colazione e alla sera prima di coricarsi, è importante aiutare la persona assistita a detergere la pelle (del viso, del corpo) e le mucose (igiene della bocca e igiene intima).
Quando non riesce da sola, bisogna stimolarla e aiutarla a sentirsi pulita: è necessario aiutarla a lavare le parti del corpo difficili da raggiungere con le mani (come la schiena) e a entrare e uscire dalla vasca o dalla cabina della doccia, per evitare cadute.
Se la persona assistita ha difficoltà di movimento diventa necessario usare gli ausilii: bastone, tripode, girello, solleva-persone.
È preferibile utilizzare prodotti detergenti neutri o comunque delicati.
È importante asciugare attentamente la persona (soprattutto i capelli) per evitare raffreddamenti e rivestirla con biancheria e abiti puliti. Si possono usare creme idratanti o curative (specie se prescritte dal medico).
Durante tutte queste operazioni è consigliato l'uso dei guanti monouso.
Se l'assistito non può alzarsi, si dovranno fare queste operazioni a letto, mettendo una tela cerata sopra il materasso per proteggerlo dall'acqua.
In questi casi è importante lavare l'assistito ogni giorno per evitare piaghe e infezioni, asciugando accuratamente il corpo e facendo attenzione a non fare movimenti bruschi.
È importante ricordare che si entra in contatto con la nudità e l'intimità di un'altra persona e che per questo occorre essere cauti e rispettosi.

Igiena persoanei

Îngrijirea persoanei este o necesitate fundamentală şi respectarea demnităţii este unul dintre cele mai importante aspecte în această muncă. În fiecare zi, dimineaţa înaintea micului dejun şi seara înainte de a se culca este important ca persoana asistată să fie ajutată să-şi cureţe pielea (feţei, a corpului) şi mucoasele (igiena gurii şi igiena intimă).
Atunci când nu reuşeşte singură, este necesar să o ajutăm să se simtă curată: este nevoie să fie ajutată să se spele pe părţile dificile de ajuns cu mâna (precum spatele), să intre şi să iasă din cadă sau cabina de duş, pentru a se evita căzăturile. Dacă persoana asistată are dificultăţi de mişcare devine necesară folosirea mijloacelor ajutătoare: bastonul, tripodul, cârje, cărucior cu rotile. Este de preferat utilizarea produselor de curăţare neutre sau caz delicate. Este important ca persoana asistată să fie bine uscată (in special părul) pentru a se evita posibile răceli şi să fie schimbată cu lenjerie şi haine curate. Se pot folosi diverse creme ca produse hidratante sau de hrănire (mai ales dacă sunt prescrise de medic). În timpul acestor operaţiuni este recomandată folosirea mănuşilor de unică folosinţă.
Dacă persoana asistată nu se poate ridica, aceste operaţiuni se vor efectua la pat, aşezându-se deasupra o pânză impermeabilă pentru a fi protejată de apă. În aceste cazuri este important ca asistatul să fie spălat în fiecare zi pentru evitarea plăgilor sau a infecţiilor, uscându-se corpul cu grijă şi în acelaşi timp să nu se efectueze mişcări bruşte.
Este important de amintit că în aceste momente se intră în contact direct cu persoana asistată şi pentru aceasta trebuie să existe multă prudenţă şi un oarecare respect.

Cura dell'ambiente

Anche la cura della casa è un aspetto fondamentale del lavoro dell'assistente familiare. Garantire l'igiene e la sicurezza degli ambienti permette di proteggere la salute di chi ci vive. Un ambiente malsano, troppo umido o troppo caldo, le correnti d'aria, la presenza di polvere possono contribuire a peggiorare le sue condizioni di salute.
Nell'ambiente domestico spesso possono avvenire incidenti più o meno gravi: la loro frequenza dipende anche dalla capacità di prevenirli ed evitarli.
Per questo è indispensabile mantenere gli ambienti puliti e ordinati e dare collocazioni idonee a utensili, oggetti e soprammobili, distinguendo chiaramente gli spazi in cui sistemare i medicinali da quelli per i detersivi a quelli per gli alimenti. Questi ultimi, che prevedono tempi e modalità di conservazione differenti, richiedono maggiore precisione.
Particolare attenzione va dedicata all'abbigliamento della persona assistita, specialmente quando è in condizione di parziale autosufficienza o non autosufficienza. Per favorire cambi frequenti è importante programmare lavaggio, asciugatura e stiratura degli indumenti in proporzione al bisogno.
Occorre distinguere la biancheria (personale, del letto, della cucina) e gli indumenti (abiti, maglie, giacche) che richiedono trattamenti, lavaggi e manutenzione differenti.

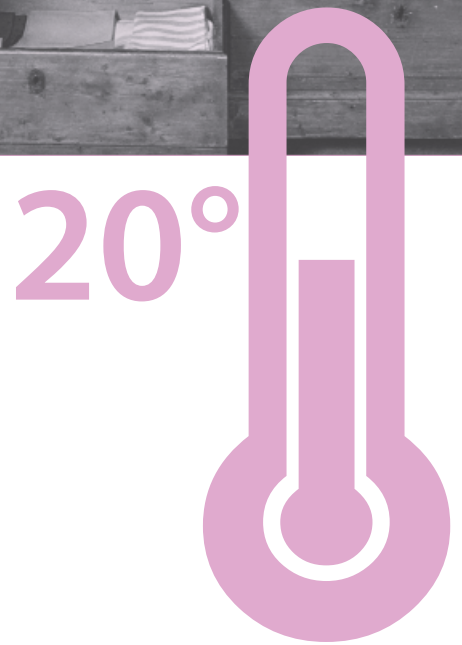

Întreţinerea ambientului

De asemenea şi întreţinerea casei este un aspect fundamental în munca asistentului familiar. A garanta o igienă perfectă şi siguranţa ambientelor permite protejarea persoanei asistate. Un ambient prea umed sau prea cald, curenţii de aer, prezenţa prafului pot contribui la înrăutăţirea condiţiilor de sănătate.
În mediul domestic deseori se pot întâmpla incidente mai mult sau mai puţin grave: frecvenţa lor depinde şi de capacitatea de a le preveni şi de a le evita.
Pentru aceasta este indispensabil a se menţine ambientele curate şi ordonate, darea în folosinţă de obiecte şi produse potrivite, distingerea clară a spaţiilor pentru depozitarea medicamentelor, de cele pentru detergenţi sau alimente care prevăd o modalitate de conservare diferită şi o precizie exactă.
O atenţie în plus trebuie să fie acordată îmbrăcăminţii persoanei asistate, mai ales în condiţii când aceasta nu se află în posibilităţi de a se întreţine. Pentru a favoriza schimburile frecvente este important programul de spălare, uscare şi călcarea hainelor în funcţie de nevoi.
Este necesar să se facă diferenţa între lenjeria (personală, de cea de pat sau de bucătărie), cât şi pentru articolele de îmbrăcăminte (fuste de pulovere sau sacouri), care prevăd un program de curăţare, spălare şi întreţinere divers.

Alimentazione

Nella vita di ciascuno di noi è importante mantenere un regime alimentare vario ed equilibrato. Per un anziano o per una persona in difficoltà diventa ancora più importante mangiare in modo corretto, per non rischiare carenze alimentari che possono danneggiare l'organismo.
Quando è possibile, non si devono modificare troppo le abitudini alimentari della persona assistita. Il modo di cucinare deve infatti rispettarne i gusti e le tradizioni, che possono anche essere molto diversi.
Spesso in questo lavoro si ha il compito di far seguire all'assistito una dieta alimentare sulla base delle indicazioni del medico (soprattutto in presenza di malattie più gravi).
E' consigliato in ogni caso cucinare il più possibile senza grassi e senza condimenti: questo non vuol dire preparare pasti non abbondanti o privi di gusto.
Per esempio, si può usare l'olio d'oliva al posto della panna o del burro, si può cuocere al vapore o alla griglia anziché friggere, limitare l'uso del sale e contenere quello degli zuccheri.

Per non appesantire il fisico ed evitare disturbi è consigliato mangiare sempre con moderazione e assumere - alternandoli - i diversi alimenti di cui si ha bisogno:

- carne, pesce e uova (ricchi di proteine e grassi animali, ferro e vitamine del gruppo B)
- latte e formaggi (ricchi di proteine, calcio e vitamine del gruppo B)
- cereali (grano e quindi pane e pasta, riso, orzo: alimenti ricchi di amidi e di zuccheri)
- legumi (ricchi di ferro, proteine e di fibre utili per l'intestino)
- ortaggi, frutta e verdura (ricchi di vitamine, sali minerali e fibre).

La piramide alimentare aiuta a impostare un'alimentazione sana ed equilibrata.
Gli alimenti alla base della piramide sono quelli fondamentali per la nostra dieta e il cui apporto giornaliero non deve mai mancare.
Salendo nella piramide è necessario limitare gradualmente il consumo degli alimenti fino al vertice, soprattutto nelle quantità.

Piramida alimentară ajută să se imposteze o alimentaţie sănătoasă şi echilibrată. Alimentele care stau la baza acestei piramide sunt cele fundamentale pentru dieta noastră şi în care aportul zilnic nu trebuie să lipsească niciodată.
Urcând piramida este necesar să limităm într-un mod gradual consumul de alimente până în vârful piramidei, mai ales în cantităţi reduse.

Alimentaţia

In viaţa fiecăruia dintre noi este important să menţinem un regim alimentar variat şi echilibrat. Pentru o persoană în vârstă sau pentru o persoană aflată în dificultate este foarte important ca ea, să se hrănească intr-un mod corect, pentru a nu risca apariţia carenţelor alimentare care pot dăuna organismului.
Pe cât posibil, nu trebuie modificată prea mult alimentaţia obişnuită a persoanei asistate.
Modul de preparare trebuie de fapt să respecte gusturile şi tradiţiile, care pot fi foarte diverse. Foarte des în această activitate revine datoria de a urmări la persoana asistată o dietă alimentară pe baza indicaţiilor medicului (mai ales în prezenţa bolilor mai grave).
Este recomandat în orice caz a se găti pe cât posibil fără grăsimi şi fără condimente: dar nu limitat sau fără gust. De exemplu, se poate folosi uleiul de măsline în loc de smântână sau untului, se poate frige la grătar în loc de a prăji, limitând consumul de sare şi menţinând cel al zaharoaselor.
Pentru a nu supraîncărca organismul şi a evita deranjurile este recomandat să se mănânce întotdeauna moderat si de a asimila - combinând - alimente diferite dar de care este nevoie:

- carne, peşte şi ouă (bogate în proteine şi grăsimi animale, fier şi vitamine din grupa B)
- lapte şi brânzeturi (bogate în proteine, calciu şi vitamine din grupa B)
- cereale (grâul de fapt pâinea, pastele, orezul, orzul: alimente bogate în aminoacizi şi zaharoase)
- legume (bogate în fier, proteine şi fibre necesare intestinului)
- fructe şi verdeţuri (bogate în vitamine, săruri minerale şi fibre).

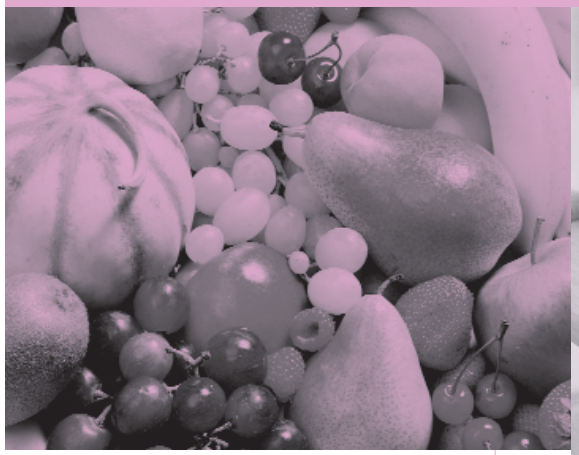

Al mattino la colazione deve essere abbondante perché c'è bisogno di molta energia per affrontare la giornata, al contrario il pasto della sera, prima del riposo, non può essere pesante proprio per evitare nausee o la sensazione di peso allo stomaco.

È molto importante sapere come si preparano e conservano gli alimenti.
Una prima regola è prestare attenzione ai rischi di intossicazioni alimentari.
È necessario lavarsi le mani prima di iniziare a cucinare e controllare che i cibi non siano a contatto con lo sporco (sul lavello, sulla piastra della cucina, nel frigorifero).
È importante controllare che gli alimenti siano conservati correttamente.
Pasta, farina, zucchero, legumi secchi devono essere conservati in luoghi non umidi e le confezioni chiuse correttamente.
I cibi confezionati hanno un'etichetta con data di scadenza da rispettare (che deve essere letta con molta attenzione per evitare di consumarli scaduti).
È importante avere molta cura nel lavare frutta, verdura e tutti gli alimenti consumati crudi. Il bicarbonato, ad esempio, è un ottimo disinfettante antibatterico.

Dimineaţa micul dejun trebuie să fie consistent pentru că este nevoie de multă energie pentru a înfrunta ziua, şi invers masa de seară, înainte de odihnă, masă care nu trebuie să fie greoaie pentru evitarea nausei sau senzaţia de greutate la stomac.

Este foarte important să se ştie despre prepararea şi conservarea alimentelor.
O primă regulă este aceea de a acorda mai multă atenţie riscului de apariţie a unor intoxicaţii alimentare.
Este necesară spălarea mâinilor înainte de a începe gătitul şi controlarea ingredientelor ca acestea să nu fie în contact cu suprafeţe murdare (suprafaţa chiuvetei, pe faianţă, în frigider). Este importantă controlarea alimentelor pentru a se verifica dacă sunt bine conservate. Pastele, făina, zahărul, legumele seci trebuie să fie conservate în locuri ferite de umiditate şi sigilate corespunzător.
Ingredientele produse conţin o etichetă cu durata valabilităţii care trebuie respectată şi citită cu multă atenţie astfel evitându-se consumul alimentelor expirate.
Este important să avem grijă la spălarea fructelor, verdeţurilor şi a tuturor alimentelor care se consumă crude. De exemplu, bicarbonatul este un produs dezinfectant antibacterian foarte bun.

Elementi e tecniche di mobilizzazione

Quando la persona assistita ha difficoltà a muoversi autonomamente è importante aiutarla nel modo corretto.
Occorre innanzitutto prestare molta attenzione al rischio di cadute (dal letto, per esempio, o uscendo dalla doccia o dalla vasca), agli ostacoli, come tappeti e spigoli sporgenti, e ai rischi che l'ambiente domestico può comportare, come il pavimento bagnato o appena lucidato (che l'utilizzo di calzature antiscivolo può diminuire). Occorre sostenere la persona assistita nello scendere e nel salire le scale, facendo utilizzare il corrimano: durante la salita si sta dietro la persona, nella discesa sempre di fronte.

Quali sono le tecniche di base per la mobilizzazione?
Una delle più importanti è il passaggio dalla posizione sdraiata alla posizione in piedi, che deve avvenire in modo non traumatico, e rispettando i seguenti passaggi:
1) si aiuta la persona assistita a piegare le gambe
2) la si fa girare sul fianco
3) la si aiuta a mettere le gambe fuori dal letto
4) e infine la si aiuta a sollevarsi in piedi.

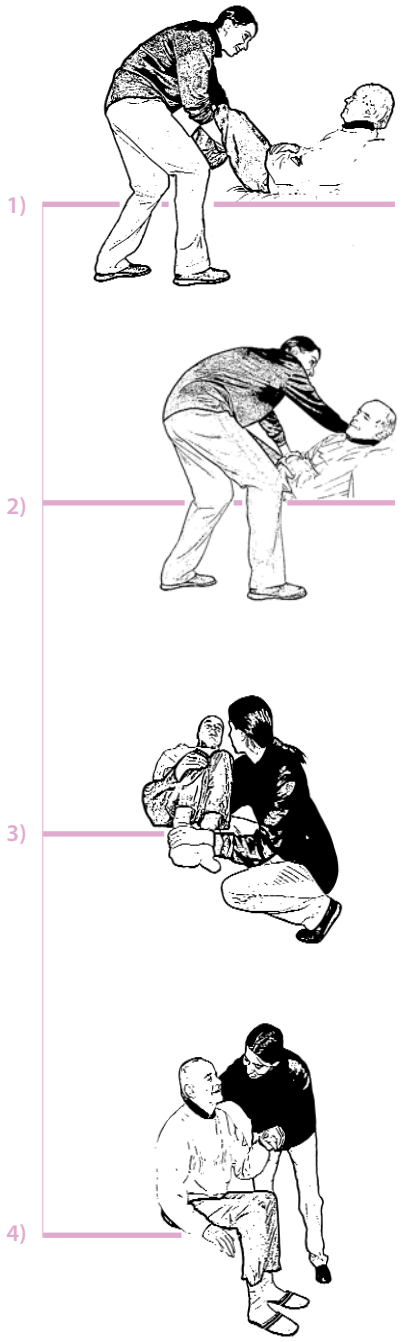

Elemente şi tehnici de mobilizare

Atunci când persoana asistată are probleme de deplasare este obligatoriu să fie ajutată intr-un mod corect.
Este necesară înainte de toate acordarea unei atenţii sporite în vederea evitării căzăturilor (din pat, la intrarea sau ieşirea din cadă sau cabina de duş), precum şi a micilor obstacole cum ar fi diverse covoare, sau pardoseala umedă ori proaspăt lustruită (care cer folosirea de încălţăminte antiderapantă).
Este nevoie ca persoana asistată să fie susţinută de braţ atunci când urcă şi coboară scările: în timpul urcării se stă în spatele persoanei, iar în timpul coborârii întotdeauna înaintea ei.

Care sunt tehnicile de bază pentru mobilizare?
Una dintre cele mai importante este trecerea din poziţia întins în picioare, care trebuie făcută intr-un mod ne traumatic, şi respectând următoarele etape:
1) se ajută persoana asistată să-şi îndoaie picioarele
2) acolo se realizează rotaţia deasupra suprafeţei
3) pe urmă se ajută să-şi scoată picioarele afară din pat
4) în final se ajută la ridicarea ei în picioare.

Nel caso in cui l'assistito è costretto sulla sedia a rotelle l'alzata dal letto segue regole precise:
- si verifica che la sedia a rotelle abbia il freno inserito e in generale che i freni funzionino
- si aiuta la persona assistita a portare i piedi a contatto del pavimento
- ci si posiziona di fronte, la si aiuta a sollevarsi sostenendola per le ascelle e bloccandole i piedi con i propri
- si fa ruotare il corpo verso la sedia facendo appoggiare le mani sui braccioli e prestando attenzione a far piegare il busto in avanti per non sbilanciare il peso.

Quando la persona è costretta a letto alcune indicazioni minime possono aiutare a migliorare la sua condizione.
Per evitare la formazione di piaghe sul corpo è necessario cambiare la sua posizione (da supina a fianco destro o sinistro) almeno ogni due ore.
Per mantenere la posizione sul fianco è importante l'uso di un cuscino dietro la schiena. È necessario cambiare spesso le lenzuola e assicurarsi che la superficie di appoggio non sia troppo rigida.
Vi sono situazioni nelle quali è richiesta una maggiore competenza tecnica.
In questi casi è previsto l'intervento di figure professionali come l'infermiere, l'Adest/Oss, con le quali è più che opportuno collaborare.

În cazul în care persoana asistată se află într-un scaun cu rotile ridicarea din pat urmează reguli precise:
- se verifică ca scaunul cu rotile să aibă frâna pusă şi in general ca acestea să funcţioneze
- se ajută persoana asistată să-şi ducă picioarele în contact cu pardoseala
- se poziţionează în faţă, ajutând-o să se ridice susţinând-o de subsuoară şi blocându-i picioarele pentru a nu aluneca,
- se roteşte corpul spre scaun sprijinindu se cu mâinile de braţele asistentului, făcându-se atenţie pentru a nu se dezechilibra.

Atunci când persoana asistată este imobilizată la pat există câteva indicaţii minime care-i pot îmbunătăţi starea.
Pentru evitarea eventualelor dureri sau răni pe corp este necesară schimbarea poziţiei de pe o parte pe alta cel puţin o dată la două ore. Pentru a se menţine în poziţia de şezut este nevoie folosirea unei pernuţe în spatele spatelui.
Este necesară schimbarea frecventă a lenjeriei şi asigurarea ca suprafeţele de sprijin să nu fie prea rigide.
Există situaţii în care este cerută o mai mare competenţă tehnică. În aceste cazuri este recomandată colaborarea cu infirmierii profesionali şi Adest/Oss, cu care este mai bine să comunice.

I servizi sociali e sanitari

Perché l'assistente familiare possa provvedere alla cura della persona assistita nel miglior modo possibile è importante che conosca il funzionamento del sistema dei servizi socio-sanitari presenti sul territorio in cui opera.
Spesso la persona assistita è seguita da altre figure professionali che si occupano degli aspetti specifici legati alle condizioni fisiche e psicologiche.
Le principali figure professionali sono:
- il medico di famiglia
- l'infermiere
- l'assistente sociale
- l'Adest (assistente domiciliare e dei servizi tutelari) o l'Oss (operatore socio-sanitario)
- l'educatore professionale.

In Piemonte esiste un'articolata rete di servizi che si occupa del benessere della persona.
I servizi sanitari sono gestiti dalle ASR (Aziende Sanitarie Regionali) e organizzati in distretti sanitari.
I servizi assistenziali sono gestiti dai singoli Comuni, dai Consorzi di Comuni o dalle Comunità Montane.
Sono inoltre presenti sul territorio associazioni di volontariato e cooperative sociali che prestano la loro assistenza alle persone.
È importante saper collaborare con le altre figure professionali nell'assistenza alla persona, fornendo informazioni che possono rivelarsi utili alla sua cura, e seguendo attentamente le indicazioni prescritte.

Serviciile sanitare sociale

Pentru ca asistentul familiar să poată îngriji persoana asistată în cele mai bune condiţii este important ca acesta să cunoască funcţionarea sistemului de servicii socio-sanitare prezente în spaţiul in care operează. Deseori persoana asistată şi urmărită, de fapt, de alte cadre profesionale care se ocupă de aspectele specifice legate la condiţiile fizice şi psihologice. Principalele cadre profesionale calificate sunt:
- medicul de familiei
- infirmierul
- asistentul social
- Adest ("assitente domiciliare e dei servizi tutelari") sau Oss ("operatore socio-sanitario")

În Piemonte există o reţea bine structurată de servicii care se ocupă de sănătatea persoanei. Serviciile sanitare sunt gestionate de ASL (societăţi sanitare regionale) şi organizate în districte sanitare.
Serviciile de asistenţă sunt gestionate de Consorţii Comune sau de Comunitatea Montană. Sunt de fapt prezente in teritoriu asociaţii de voluntariat şi cooperative sociale care-şi acordă serviciile persoanelor care au nevoie.
Este important să se ştie colaborarea şi cu alte cadre profesionale la asistenţa persoanelor, furnizând informaţii care dovedesc a fi utile la îngrijirea persoanei care are nevoie, şi urmărind cu atenţie indicaţiile prescrise.

Il contratto di lavoro

Il lavoro dell'assistente familiare é regolato da contratti che rientrano nell'ambito del lavoro domestico.
Non esiste un'unica legge ma diversi atti legislativi che nel tempo hanno regolamentato questo settore.
In Italia esiste un Contratto Collettivo Nazionale del Lavoro Domestico (stipulato l'8 marzo 2001 e in scadenza nel 2005) che rappresenta il riferimento per regolarizzare l'attività.

Chi può aiutare a controllare la regolarità dei contratti di lavoro?
Esistono alcune istituzioni che hanno il compito di informare il lavoratore sugli aspetti contrattuali, sulle norme previdenziali e sugli aspetti fiscali.
Data la complessità del sistema previdenziale, si consiglia ai lavoratori di rivolgersi sempre ai Patronati (enti collegati ai sindacati) per ottenere le informazioni necessarie. La legge affida a questi ultimi il compito di tutelare e assistere i lavoratori, in maniera del tutto gratuita, nel conseguimento delle prestazioni previdenziali e assistenziali.
Per avere maggiori informazioni sulle prestazioni, sulle pensioni e sui contributi si possono consultare i siti:
www.inps.it/informazioni/
www.inail.it/Piemonte/
oppure rivolgersi ai numeri telefonici:
INPS 16464
INAIL 803888 tutti i giorni dalle ore 8.00 alle ore 18.00.

È importante sapere che lo Statuto dei Lavoratori vieta le discriminazioni dei lavoratori in base al sesso, alla razza, alla religione, alle opinioni politiche.
Il lavoratore può rivolgersi ai sindacati per la difesa dei suoi diritti.

Normativa in materia di lavoro domestico e soggiorno dei lavoratori stranieri

D.Lgs 368 del 2001
"Attuazione della direttiva 1999/70/CE relativa all'accordo quadro sul lavoro a tempo determinato concluso dall'UNICE, dal CEEP e dal CES"

D.Lgs 286 del 1998
"Testo Unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero"

DPR 1403/1971
"Disciplina dell'obbligo delle assicurazioni sociali nei confronti dei lavoratori addetti ai servizi di riassetto e di pulizia dei locali"

Legge 977/1967
"Tutela dei fanciulli e degli adolescenti"

Legge 339/1958
"Per la tutela del lavoro domestico"

Legge 1003/1956
"Trattamento previdenziale degli autisti dipendenti da privati"

Legge 940/1953
"Corresponsione della 13° mensilità al personale addetto ai servizi domestici"

Contractul de muncă

Munca asistentului familiar este legalizată de contracte care se includ în domeniul serviciilor domestice. Nu există o lege unică dar sunt diverse acte legislative care cu timpul au reglementat acest sector.
În Italia există un Contract Colectiv Naţional al Muncii Domestice (valid din 8 martie 2001 şi care expiră în 2005) care reprezintă punctul de reper în vederea legalizării activităţii.

Cine poate ajuta la controlarea corectitudinii contractelor de muncă?
Există câteva instituţii care au funcţia de informa muncitorul despre aspectele contractuale, despre normele prevăzute şi despre aspectele fiscale. Având în vedere complexitatea sistemului de prevedere, este recomandat lucrătorilor să se adreseze întotdeauna "Patronatelor" (birourile care aparţin sindicatelor) pentru a obţine informaţiile necesare. Această lege încredinţează "Patronatelor" funcţia de a proteja şi asista gratuit programele de asistenţă ale lucrătorilor şi pentru a-şi obţine drepturile cuvenite. Pentru a beneficia de informaţii precise despre servicii, despre pensii şi impozite se pot: consulta următoarele site-uri:
www.inps.it/informazioni/
www.inail.it/Piemonte/
sau se pot adresa la numerele de telefon
INPS: 16464
INAIL: 803888 (zilnic de la orele 8.00 - 18.00)

Este important să se ştie că Statutul Lucrătorilor interzice discriminarea între persoane indiferent de sex, rasă, religie, opinii politice. Muncitorul se poate adresa Sindicatelor în vederea apărării drepturilor lui.

A chi si deve comunicare l'avvenuto contratto?
- è importante sapere che quando si viene assunti il datore di lavoro deve comunicarlo all'INAIL il giorno stesso in cui inizia il rapporto professionale
- in caso di assunzione di un lavoratore straniero, il datore di lavoro deve inviare entro 48 ore una comunicazione all'Autorità di Pubblica Sicurezza
- se la convivenza con la persona assistita è stabile il datore di lavoro deve informare l'Anagrafe entro 20 giorni per l'iscrizione nei registri della popolazione (residenza)
- l'assunzione va denunciata entro le scadenze fissate per il pagamento dei contributi.

È molto importante ricordarsi che entro 30 giorni dall'inizio dell'attività lavorativa il datore di lavoro è tenuto a consegnare al lavoratore la lettera di assunzione.
Il Contratto Collettivo Nazionale del Lavoro (CCNL) dispone la forma scritta obbligatoria del contratto, a eccezione dei rapporti di lavoro di durata inferiore a 1 mese o alle 8 ore settimanali, e di quelli stipulati con parenti e affini dello stesso datore di lavoro.

INAIL
L'Istituto Nazionale per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul Lavoro assicura i lavoratori dagli incidenti sul lavoro. L'assicurazione, obbligatoria per tutti i datori di lavoro che occupano lavoratori dipendenti e parasubordinati nelle attività che la legge individua come rischiose, tutela ciascun lavoratore contro i danni da infortuni e malattie professionali.

INPS
L'Istituto Nazionale della Previdenza Sociale regola il sistema di contribuzione delle pensioni per tutti i lavoratori iscritti, sulla base dei versamenti effettuati.

Legea în cazul muncii domestice şi şederea muncitorilor străini

D.Lgs 368/2001
"Actualizat cu directiva 1999/70/CE relativă acordului asupra muncii în timp determinat, conclus de UNICE , CEEP şi CES"

D.Lgs 286/1998
"Norme despre imigraţie şi despre condiţiile străinului"

DPR1403/1971
"Obligaţii în privinţa asigurărilor sociale pentru muncitorii care prestează servicii de curăţenie"

Legea 977/1967
"Protejarea copiilor si adolescenţilor"

Legea 339/1958
"Protejarea împotriva accidentelor în munca domestică"

Legea 1003/1956
"Tratamentul de pensie al şoferilor privaţi"

Legea 940/1953
"Al 13-lea salariu pentru persoanele care prestează servicii domestice"

Unde trebuie să fie comunicat contractul?
Este important de ştiut că atunci când patronul angajează o persoană, el trebuie să comunice la INAIL în aceeaşi zi în care se începe raportul profesional.
În cazul angajării unui muncitor străin, patronul trebuie să trimită în 48 de ore o înştiinţare la Autoritatea Publică de Siguranţă.
Dacă convieţuirea la persoana asistată este stabilă angajatorul trebuie să anunţe Starea Civilă (Anagrafe) în 20 de zile pentru înscrierea în registrul populaţiei (rezidenţa).
Angajarea va fi anunţată în limitele fixate pentru plata impozitelor.

Este foarte important de precizat că în termen de 30 de zile de la începerea activităţii patronul trebuie să-i consemneze persoanei angajate scrisoarea de angajare.
Contractul Colectiv Naţional de Muncă (CCNL) este pus la dispoziţie sub forma scrisă obligatorie, făcând excepţie raporturile de muncă cu o durată inferioară de 1 lună sau 8 ore săptămânale şi cu rudele patronului.

INAIL
Institutul Naţional de Asigurare împotriva Accidentelor de Muncă oferă muncitorilor o protecţie în cadrul munci. Asigurarea, obligatorie pentru toţi patronii care au angajaţi independenţi sau în subordine în activităţi pe care legea le consideră riscante, protejează fiecare lucrător împotriva accidentelor şi bolilor profesionale.

INPS
Institutul Naţional de Prevedere Socială reglementează sistemul de contribuţii al pensiilor pentru toţi muncitorii înscrişi, pe baza foilor de vărsământ efectuate.

Numeri utili

Quella che segue è una scheda-tipo nella quale riportare alcuni numeri di telefono utili.

PRONTO SOCCORSO _____

CARABINIERI _____

POLIZIA _____

VIGILI URBANI _____

Altri numeri di telefono devono essere richiesti alla famiglia.

MEDICO DI FAMIGLIA _____

ASSISTENTE SOCIALE _____

1° persona di riferimento della famiglia _____

2° persona di riferimento della famiglia _____

INFERMIERE/A _____

ALTRO _____

Numere utile

Ceea ce urmează este o fişă tip în care sunt indicate câteva numere utile.

SALVAREA _____

CARABINIERI _____

POLIŢIA _____

POLIŢIA LOCALĂ _____

Alte numere de telefon care trebuie să fie cerute de la familie.

MEDICUL DE FAMILIE _____

ASISTENTUL SOCIAL _____

Prima persoană de referinţă din familie _____

A doua persoană de referinţă din familie _____

INFIERMER/Ă _____

ALTELE _____

L'opuscolo *L'assistenza in famiglia* è stato realizzato dall'Assessorato alle Politiche Sociali della Regione Piemonte, nell'ambito di un Accordo di Programma che quest'ultima ha sottoscritto con il Ministero del Lavoro e delle Politiche Sociali, finalizzato all'attivazione e realizzazione di progetti che mirano a individuare un modello di buone pratiche per l'integrazione sociale degli immigrati extracomunitari.

Publicaţia "Asistenţa în familie" a fost realizată de Consorţiul Politicilor Sociale din Regiunea Piemonte, in mediul unui Acord de Program cu Ministerul Muncii şi Politicii Sociale, finalizat cu activarea şi realizarea unor proiecte care constau într-un reper al unui model de practici bune pentru integrarea socială a imigraţilor străini.

L'opuscolo è disponibile in quattro versioni:
Italiano-Inglese, Italiano-Francese, Italiano-Spagnolo, Italiano-Rumeno.

Această publicaţie este disponibilă în patru versiuni:
Italiană/Engleză, Italiană/Franceză, Italiană/Spaniolă, Italiană/Română.

La versione on-line della guida si trova sul sito dell'Osservatorio Regionale sull'Immigrazione in Piemonte:
www.piemonteimmigrazione.it.

Versiunea on-line al acestui ghid se găseşte pe site-ul Observatorului Regional Imigraţiei din Piemonte:
www.piemonteimmigrazione.it

Finito di stampare nel mese di febbraio 2005